ĢENERĀLADVOKĀTA PEDRO KRUSA VILJALONA [*PEDRO CRUZ VILLALÓN*] SECINĀJUMI,

sniegti 2011. gada 29. martā [1]

1. Šīs apvienotās lietas, kuras tiek izskatītas *Bundesgerichtshof* [Federālajā augstākajā tiesā (Vācija)] un *Tribunal de grande instance de Paris*, vispirms izvirza vairākus jautājumus par to, kā interpretējams Regulas (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās [2] 5. panta 3. punkts.

2. Minētās tiesas it īpaši jautā par valsts tiesu jurisdikcijas darbības jomu, izskatot lietas par personisko tiesību aizskārumu, kas noticis, izmantojot interneta vietni. Kā zināms, Tiesa jau ir spriedusi par Regulas (EK) Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta (tiesību norma, kura tobrīd bija ietverta 1968. gada 27. septembra Briseles konvencijā) piemērošanu saistībā ar neslavas celšanu [3] presē, 1995. gadā taisot spriedumu lietā *Shevill* [4]. Abi šajā lietā uzdotie prejudiciālie jautājumi ļauj Tiesai noteikt, cik lielā mērā minēto nolēmumu var pielāgot lielām izmaiņām pakļautajai situācijai, kad drukātā prese arvien vairāk un neatgriezeniski zaudē savas pozīcijas iepretim elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem, kuri tiek izplatīti internetā.

3. Tādējādi izpaužas tas, kas neapšaubāmi vienmēr ir bijis neatņemama problēmu sastāvdaļa saistībā ar personisko tiesību aizskārumu, kurš noticis, veicot sociālo saziņu jebkurā tās izpausmes veidā. Šo tiesību aizsardzībā tāpēc nevar ignorēt to, ka šīm tiesībām ir jāapliecinās kontekstā, kurā *saspīlējumu* rada saziņas brīvība [5], ar kuru tām ir jāmēģina rast līdzsvars. Lai varētu paust adekvātus apsvērumus par šo apvienoto lietu galveno tēmu, proti, par starptautiskās jurisdikcijas

1 — Oriģinālvaloda — spāņu.

2 — Padomes 2000. gada 22. decembra Regula par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV 2001, L 12, 1. lpp.).

3 — Vēlos uzsvērt, ka jēdziens "neslavas celšana", kuru Tiesa lietojusi lietā *Shevill*, šajā procesā ir izmantots vispārīgi kā sinonīms jēdzienam "personisko tiesību aizskārums". Šajos secinājumos tiks izmantots šis pēdējais jēdziens, izņemot atsauces uz lietu *Shevill*, kur tiks lietots jēdziens "neslavas celšana", kā to sākotnēji minētajā spriedumā ir lietojusi Tiesa.

4 — 1995. gada 7. marta spriedums lietā C-68/93 (*Recueil*, I-415. lpp.).

5 — Eiropas Savienības Pamattiesību *hartas 7. un 11. pants.*

noteikšanu lietās par personīgo tiesību pārkāpumiem, kas notikuši "tīklā", ir jāapzinās šīs situācijas komplicētais raksturs.

4. Visbeidzot *Bundesgerichtshof* arī jautā, vai Savienības tiesībām un konkrēti Direktīvas 2000/31/EK par elektronisko tirdzniecību internetā [6] 3. pantam ir kolīziju normas raksturs, kas nosaka, kurš likums ir piemērojams ārpuslīgumiskajai atbildībai, kas izriet no interneta vietnē veiktām darbībām, kuras aizskar personiskās tiesības.

I — Savienības tiesību normas

5. Regulā Nr. 44/2001 ir paredzēts noteikumu kopums attiecībā uz jurisdikciju un nolēmumu atzīšanu, lai vienādotu kritērijus, nosakot tiesas kompetenci civillietās un komerclietās. Regulas mērķi ir ietverti tās preambulas apsvērumos, kuru vidū saistībā ar šo lietu būtu izceļami šādi:

"(11) Jurisdikcijas normām jābūt ļoti skaidri nosakāmām, un tām jābalstās uz principu, ka jurisdikcijas pamatā parasti ir atbildētāja domicils un jurisdikcijai vienmēr ir jābūt pieejamai ar šādu pamatojumu, izņemot dažās skaidri noteiktās situācijās, kurās tiesas prāvas priekšmets vai pušu autonomija garantē citu sasaistes faktoru. Juridiskas personas domicils jānosaka autonomi, lai padarītu kopējās normas atklātākas un novērstu tiesību aktu pretrunas.

(12) Papildus atbildētāja domicilam vajadzētu būt alternatīvam jurisdikcijas pamatojumam, kura pamatā ir cieša saikne starp tiesu un lietu, lai veicinātu pareizu tiesvedību."

6. Noteikumos par jurisdikciju regulas 2. pantā kā vispārējs princips ir paredzēta vēršanās atbildētāja domicila tiesā:

"*2. pants*

1. Saskaņā ar šo regulu personas, kuru domicils ir kādā dalībvalstī, neatkarīgi no viņu pilsonības var iesūdzēt attiecīgās dalībvalsts tiesā."

6 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 8. jūnija Direktīva par dažiem informācijas sabiedrības pakalpojumu tiesiskiem aspektiem, jo īpaši elektronisko tirdzniecību, iekšējā tirgū (Direktīva par elektronisko tirdzniecību) (OV L 178, 1. lpp.).

7. Regulas 3. pantā ir paredzēta iespēja izdarīt izņēmumus attiecībā uz tiesas izvēli, izmantojot II nodaļas 2.–7. iedaļā noteiktās speciālās jurisdikcijas normas. Saistībā ar speciālo jurisdikciju būtu izceļams 5. panta 3. punkts:

"*5. pants*

Personu, kuras domicils ir kādā dalībvalstī, citā dalībvalstī var iesūdzēt:

3) lietās, kas attiecas uz kaitējumu vai neatļautu rīcību, tās vietas tiesā, kur kaitējums noticis vai varējis notikt."

8. Direktīvas 2000/31 par dažiem informācijas sabiedrības pakalpojumu tiesiskiem aspektiem, it īpaši elektronisko tirdzniecību, iekšējā tirgū 1. panta 4. punktā tiek uzsvērts, ka "šī direktīva nenosaka papildu noteikumus par starptautiskajiem privāttiesību noteikumiem, kā arī nerisina jautājumu par tiesu jurisdikciju".

9. Direktīvas 2000/31 3. panta 1. un 2. punktā ir ietverts šāds savstarpējas atzīšanas noteikums:

"*3. pants*

Iekšējais tirgus

1. Katra dalībvalsts nodrošina, ka informācijas sabiedrības pakalpojumi, ko piedāvā pakalpojumu sniedzējs, kurš reģistrēts tās teritorijā, atbilst valsts noteikumiem, kas piemērojami attiecīgajā dalībvalstī un ko ietver koordinētā joma.

2. Dalībvalstis koordinētajā jomā noteiktu iemeslu dēļ nedrīkst ierobežot brīvību piedāvāt informācijas sabiedrības pakalpojumus no citas dalībvalsts."

II — Fakti

A — *Lietā eDate (C-509/09)*

10. 1993. gadā kāda Vācijas tiesa Vācijas Federatīvajā Republikā dzīvojošam šīs valsts pilsonim *X* piesprieda brīvības atņemšanu

uz mūžu par slavena vācu aktiera slepkavību. Kopš 2008. gada janvāra *X* ir nosacīti atbrīvots.

11. *eDate Advertising GmbH* (turpmāk tekstā — "*eDate*") ir Austrijā reģistrēts uzņēmums, kas uztur interneta portālu, kas tiek raksturots kā "liberāls un politiski neatkarīgs plašsaziņas līdzeklis", kas ir paredzēts "homoseksuāļiem, biseksuāļiem un transpersonām". Kopš 1999. gada 23. augusta *eDate* sniedza saviem lasītājiem informāciju par X, minot viņa vārdu un uzvārdu un norādot, ka gan viņš, gan viņa brālis (kurš bija notiesāts par šo pašu noziegumu) ir pārsūdzējuši savu notiesājošo spriedumu Vācijas *Bundesverfassungsgericht* [Federālajā konstitucionālajā tiesā].

12. 2007. gada 5. jūnijā *X* aicināja atbildētāju pārtraukt sniegt informāciju par viņu, uz ko pēdējais nesniedza rakstisku atbildi, tomēr dažas dienas vēlāk — 18. jūnijā — attiecīgā informācija tika izņemta no interneta vietnes.

13. X vērsās Vācijas tiesās, lūdzot izdot *eDate* adresētu aizliegumu, kas piemērojams visā Vācijas Federatīvās Republikas teritorijā, nosakot atbildētājam atturēties publicēt jebkāda veida informāciju par viņu. *Landgericht Hamburg* [Hamburgas apgabaltiesa], kas izskatīja lietu pirmajā instancē, apmierināja *X* prasību tāpat kā *Hanseatisches Oberlandesgericht* [Hanzas Augstākā apgabaltiesa], kura izskatīja apelāciju.

14. *eDate* apstrīdēja Vācijas tiesu starptautisko civilo jurisdikciju abās instancēs. Pret apelācijas tiesas spriedumu *eDate* cēla kasācijas sūdzību *Bundesgerichtshof*, atkal apstrīdot Vācijas tiesu kompetenci, kas ir šīs tiesas iesniegto trīs prejudiciālo jautājumu svarīgākais jautājums.

B — *Lietā* Martinez *un* Martinez *(C-161/10)*

15. 2008. gada 3. februārī Lielbritānijas nedēļas laikraksts *Sunday Mirror* savā interneta izdevumā nopublicēja virkni fotogrāfiju ar tekstu zem virsraksta "Kailija Minoga [*Kylie Minogue*] atgriežas pie Olivera Martinesa [*Olivier Martinez*]". Rakstā bija aprakstīta pāra tikšanās Parīzē, norādot, ka "viņi bija pašķīrušies pagājušajā gadā" un ka "romantiskā pastaiga 23 stundu garumā" apstiprina viņu romantisko attiecību atjaunošanos. Tāpat arī rakstā tika piedēvēti daži izteikumi Olivera Martinesa tēvam Robertam Martinesam [*Robert Martinez*].

16. Olivers Martiness un Roberts Martiness, abi Francijas pilsoņi, *Tribunal de grande instance de Paris* cēla prasību pret Anglijas uzņēmumu *MGN Limited*, nedēļas laikraksta *Sunday Mirror* īpašnieku. Viņi uzskatīja, ka šajā plašsaziņas līdzeklī publicētā informācija

pārkāpj tiesības uz viņu privātās dzīves neaizskaramību un Olivera Martinesa tiesības uz savu attēlu. Atbildētāja savu viedokli tiesā izteica 2008. gada 28. augustā, apstrīdot Francijas tiesu starptautisko jurisdikciju, apgalvojot, ka šī lieta bija Lielbritānijas tiesu, konkrēti, *High Court of Justice* starptautiskajā jurisdikcijā.

17. Uzklausot lietas dalībniekus un iepriekš iesniedzot Tiesā prejudiciālu jautājumu (kas tika atzīts par nepieņemamu acīmredzamas nepieņemamības dēļ)[7], *Tribunal de grande instance* vēlreiz vērsās Savienības tiesā, lai tā apliecinātu Francijas tiesu piekritības jomu.

III — Prejudiciālie jautājumi un process Tiesā

18. 2009. gada 9. decembrī Tiesas kancelejā tika reģistrēts *Bundesgerichtshof* lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu lietā C-509/09, kura uzdeva šādus jautājumus:

"1) Vai frāze "vietas [..], kur kaitējums [..] var notikt", Padomes 2000. gada 22. decembra Regulas (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (turpmāk tekstā — "regula") 5. panta 3. punktā ir interpretējama tādējādi, ka interneta vietnes satura dēļ (draudoša) personisko tiesību aizskāruma gadījumā

attiecīgā persona pret interneta vietnes operatoru prasību par darbības pārtraukšanu — neatkarīgi no tā, kurā dalībvalstī tas ir reģistrēts, — var celt jebkuras dalībvalsts tiesā, kurā ir iespējams piekļūt interneta vietnei,

vai

priekšnoteikums tam, lai jurisdikcija būtu tās dalībvalsts tiesai, kurā interneta vietnes operators nav reģistrēts, ir tāds, ka papildus tehniskai iespējai piekļūt interneta vietnei starp strīdīgo saturu vai interneta vietni un šīs tiesas valsti ir jāpastāv īpašai saiknei?

2) Ja šāda īpaša saikne ar tiesas valsti pastāv:

Kādi kritēriji nosaka šādas saiknes pastāvēšanu?

7 — 2009. gada 20. novembra rīkojums lietā C-278/09 *Martinez* un *Martinez* (Krājums, I-11099. lpp.).

Vai tā ir atkarīga no tā, vai strīdīgās interneta vietnes operators bija paredzējis strīdīgo interneta vietni (arī) tiesas valsts interneta lietotājiem, vai arī pietiek ar to, ka interneta vietnē uzrādītajai informācijai, kurai ir iespējams piekļūt, ir objektīva saikne ar valsts tiesu, tādējādi, ka konkrētā gadījuma apstākļos, it īpaši strīdīgā interneta vietnes satura dēļ, tiesas valstī faktiski ir varējusi rasties vai var rasties sadursme starp pretējām interesēm — prasītāja interesēm aizstāvēt savas personiskās tiesības un interneta vietnes operatora interesēm veidot savu interneta vietni un sniegt informāciju?

Vai šādas saiknes pastāvēšana ir atkarīga no tā, cik reizes strīdīgā interneta vietne ir tikusi apskatīta tiesas valstī?

3) Gadījumā, ja jurisdikcijas apstiprināšanai nav vajadzīga īpaša saikne ar tiesas valsti vai ja tam pietiek ar pieņēmumu, ka strīdīgajai informācijai ir objektīva saikne ar tiesas valsti tāpēc, ka konkrētā gadījuma apstākļos, it īpaši strīdīgās interneta vietnes satura dēļ, tiesas valstī faktiski ir varējusi rasties vai var rasties sadursme starp pretējām interesēm, un var pieņemt, ka īpašā saikne ar valsti pastāv, nenosakot minimumu tam, cik reizes strīdīgais interneta vietnes saturs ir apskatīts tiesas valstī:

Vai Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 8. jūnija Direktīvas 2000/31/EK par dažiem informācijas sabiedrības pakalpojumu tiesiskiem aspektiem, it īpaši elektronisko tirdzniecību, iekšējā tirgū (turpmāk tekstā — "direktīva par elektronisko tirdzniecību") 3. panta 1. un 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi,

ka šiem noteikumiem ir piešķirams kolīziju normu raksturs tādā nozīmē, ka arī civiltiesību jomā tie paredz, ka valsts tiesību normu vietā ir jāpiemēro tikai izcelsmes valstī spēkā esošās tiesību normas,

vai

šie noteikumi ir uzskatāmi par materiālo tiesību korekciju, ar kuru palīdzību tiek mainīts atbilstoši valsts kolīziju normām par piemērojamām atzīto materiālo tiesību saturs un tiek piemērotas tikai izcelsmes valsts prasības?

Gadījumā, ja direktīvas par elektronisko tirdzniecību 3. panta 1. un 2. punktam ir kolīzijas normu raksturs:

Vai minētie noteikumi paredz tikai to, ka ir piemērojamas tikai izcelsmes valstī

spēkā esošās materiālās tiesības, vai arī to, ka tiek piemērotas tajā spēkā esošās kolīzijas normas un līdz ar to izcelsmes valsts tiesībās ir iespējama atsauce (*renvoi*) uz tiesas valsts tiesībām?"

19. 2010. gada 6. aprīlī Tiesas kancelejā tika reģistrēts *Tribunal de grande instance de Paris* lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, kurā tā uzdeva šādu jautājumu:

"Vai Padomes 2000. gada 22. decembra Regulas (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās 2. pants un 5. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tie piešķir jurisdikciju dalībvalsts tiesai izskatīt prasību par personisko tiesību aizskārumu, kas esot noticis, ievietojot informāciju un/vai fotogrāfijas tiešsaistē interneta vietnē, kuru citā dalībvalstī pārvalda sabiedrība, kas atrodas šajā otrajā dalībvalstī vai trešā dalībvalstī, bet katrā ziņā nevis pirmajā dalībvalstī:

— tikai ar nosacījumu, ka interneta vietne ir pieejama šajā pirmajā dalībvalstī, vai arī

— tikai tad, ja starp kaitējumu un šīs pirmās valsts teritoriju pastāv pietiekama, būtiska vai nozīmīga saikne? Vai šajā otrajā šī saikne var izrietēt

— no savienojumu no šīs pirmās dalībvalsts ar strīdīgo mājas lapu skaita nozīmīguma absolūtos skaitļos vai attiecībā pret visiem savienojumiem ar minēto mājas lapu,

— no personas, kas sūdzas par tās personīgo tiesību aizskārumu, vai vispārīgāk aizskarto personu dzīvesvietas vai attiecīgi pilsonības,

— valodas, kurā ir izplatīta strīdīgā informācija, vai jebkura cita faktora, kas liecina par interneta vietnes redaktora nolūku vērsties konkrēti pie pirmās dalībvalsts iedzīvotājiem,

— no vietas, kurā ir notikuši norādītie fakti un/vai izdarīti fotouzņēmumi esot ievietoti internetā,

— no citiem kritērijiem?"

20. Lietā *eDate Advertising* (C-509/09) rakstveida apsvērumus iesniedza *eDate* pārstāvji un X, Dānijas, Vācijas, Grieķijas, Itālijas,

Luksemburgas, Austrijas un Apvienotās Karalistes valdības, kā arī Komisija.

IV — Par prejudiciālā jautājuma pieņemamību lietā *eDate Advertising* (C-509/09)

21. Lietā *Martinez* un *Martinez* (C-161/10) rakstveida apsvērumus iesniedza uzņēmums *MGN Limited*, Dānijas, Francijas un Austrijas valdības, kā arī Komisija.

25. Itālijas Republika uzskata, ka lietā *eDate Advertising* uzdotie jautājumi ir nepieņemami, ņemot vērā, ka pēc prasītāja lūguma *eDate* apturēja strīdīgās informācijas izplatīšanu. Tādējādi X iesniegtajai prasībai par darbības pārtraukšanu, pēc Itālijas valdības domām, nav saistības ar Tiesai uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem.

22. Ar 2010. gada 29. oktobra lēmumu Tiesas priekšsēdētājs saskaņā ar Reglamenta 43. pantu pieņēma lēmumu apvienot lietas C-509/09 un C-161/10.

26. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Tiesai izņēmuma gadījumos ir jāpārbauda apstākļi, kuros iesniedzējtiesa pie tās vēršas. Tiesa var noraidīt valsts tiesas lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu tikai tad, ja ir acīmredzami skaidrs, ka prasītajai Kopienu tiesību interpretācijai nav nekāda sakara ar pamata lietas faktiskajiem apstākļiem vai mērķi vai ka jautājums ir vispārīgs vai hipotētisks [8].

23. 2010. gada 22. novembrī *X* lūdza Tiesu viņam piešķirt [bezmaksas] juridisko palīdzību, taču šis lūgums ar 2010. gada 10. decembra lēmumu tika noraidīts.

27. Ņemot vērā lietas *eDate Advertising* faktiskos un procesuālos apstākļus, es uzskatu, ka jautājums ir pieņemams. Būtībā tas, ka informācijas sniegšana tika apturēta, neliedz

24. 2010. gada 14. decembrī notika tiesas sēde, kurā piedalījās *MGN Limited* un *eDate* pārstāvji, Dānijas un Grieķijas valdību, kā arī Komisijas pārstāvji.

8 — Šajā ziņā it īpaši skat. 1981. gada 16. decembra spriedumu lietā 244/80 *Foglia* (*Recueil*, 3045. lpp., 21. punkts), 2001. gada 13. marta spriedumu lietā C-379/98 *PreussenElektra* (*Recueil*, I-2099. lpp., 39. punkts) un 2009. gada 23. aprīļa spriedumu lietā C-544/07 *Rüffler* (Krājums, I-3389. lpp., 37. punkts).

prasītājam izmantot savas tiesības prasīt darbības pārtraukšanu nākotnē vai celt prasību par zaudējumu atlīdzību šajā vai nākamajās tiesvedībās. Tiesa ir konsekventi atzinusi, ka Regulas (EK) Nr. 44/2001 5. panta 3. punkts nosaka jurisdikciju gan gadījumā, ja lietas priekšmets ir labot jau notikušu kaitējumu, gan, ja prasības priekšmets ir nepieļaut šādu kaitējumu, kā arī atlīdzība par to un tā pārtraukšana [9]. Pamata tiesvedībā tiek iztirzāts šis otrais variants, kura mērķis ir novērst kaitējumus nākotnē un, konkrētāk, *X* gadījumā — novērst informācijas sniegšanu, kura ir kļuvusi par ilglaicīgas izplatīšanas priekšmetu. Tādējādi Tiesas sniegtā atbilde var būt noderīga iesniedzējtiesai, kas nozīmē, ka jautājums ir pieņemams atbilstoši Tiesas judikatūrā izstrādātajiem kritērijiem.

V — Par lietu apvienošanas iemesliem: jautājumu sakritības pakāpe un to risināšanas veids

28. Kā minēts šo secinājumu 22. punktā, Tiesas priekšsēdētājs pieņēma lēmumu par šo abu lietu apvienošanu to objektīvās saistības dēļ. Abas lietas galu galā aplūko iespēju piemērot iepriekš minēto spriedumu lietā *Shevill* saistībā ar Regulas (EK) Nr. 44/2001 5. panta 3. punktu apstākļos, kuros informācija, kas, iespējams, pārkāpj personiskās tiesības, ir izplatīta internetā.

29. Protams, nevar noliegt, ka abas lietas dažos aspektos, no kuriem ne visi ir uzskatāmi par nenozīmīgiem, atšķiras. Pirmkārt, lietā *eDate Advertising* prasītājs pieprasa darbības pārtraukšanu, bet lietā *Martinez* un *Martínez* ir celta zaudējumu atlīdzības prasība. Otrkārt, lietā *eDate* galvenais jautājums ir par, iespējams, apmelojošu informāciju, bet lietā *Martínez* un *Martinez* — par informāciju, kas, iespējams, aizskar tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību. Lietā *eDate Advertising* atbildētājs ir uzņēmums, kam pieder informatīvs interneta portāls, bet lietā *Martínez* un *Martinez* atbildētājs ir gan drukātā, gan elektroniskā veidā pieejama plašsaziņas līdzekļa *Sunday Mirror* izdevējs šā vārda tiešā izpratnē.

30. Lai gan pastāv šīs atšķirības, abas lietas vieno kopīga tieši izteikta vai pakārtota problēma — judikatūras lietā *Shevill* darbības joma. Kā jau minēts šo secinājumu 27. punktā, Regulas (EK) Nr. 44/2001 5. panta 3. punktam un judikatūrai par tā interpretāciju ir nozīme,

9 — 2002. gada 1. oktobra spriedums lietā C-167/00 *Henkel* (*Recueil*, I-8111. lpp., 46. un 48. punkts) un 2004. gada 5. februāra spriedums lietā C-18/02 *DFDS Torline* (*Recueil*, I-1417. lpp., 26. un 27. punkts).

sniedzot atbildes uz šajās lietās uzdotajiem jautājumiem. Un, ņemot vērā, ka spriedums lietā *Shevill* tieši nosaka Vācijas un Francijas tiesu starptautisko jurisdikciju, Tiesas sniegtā atbilde var būt kopīga. Tāpēc jautājums par tiesu jurisdikciju tiks apskatīts kopīgi, tikai pēc tam analizējot trešo prejudiciālo jautājumu, ko ir uzdevusi tikai *Bundesgerichtshof* lietā *eDate Advertising* par piemērojamiem tiesību aktiem.

VI — Par pirmo un otro prejudiciālo jautājumu lietā *eDate Advertising* (C-509/09) un vienīgo jautājumu lietā *Martinez* un *Martínez* (C-161/10)

A — *Judikatūra lietā* Shevill*: analīze un novērtējums*

31. Interneta un it īpaši tīmekļa (*World Wide Web*) parādīšanās un attīstība pagājušā gadsimta pēdējā dekādē radīja būtiskas pārmaiņas informācijas izplatīšanas un uztveres līdzekļos un tehnoloģijās. Šī fakta dēļ šobrīd ir jāpārskata daudzu juridisko kategoriju koncepcija un tvērums situācijās, kad sociālās un komerciālās attiecības norisinās tīklā. Konkrētā lieta rada tieši šādas bažas starptautiskās jurisdikcijas jomā, jo šīs tiesas līdz šim sniegtās atbildes bez lielāku vai mazāku nianšu ieviešanas neatbilst internetā izplatītās informācijas brīvajam un universālajam raksturam.

32. Turpinājumā es īsumā atgādināšu lietas *Shevill* judikatūras saturu, kā arī tās novērtējumu, lai pēc tam analizētu internetā radīta kaitējuma personīgajām tiesībām īpašo raksturu, īpašu uzmanību pievēršot atšķirībām starp informācijas publicēšanu, kas izplatīta fiziskā formātā, un to, kas izplatīta plašsaziņas līdzekļos interneta vidē. Noslēgumā es paudīšu viedokli par to, kā spriedumu lietā *Shevill* pielāgot šīs lietas apstākļiem, piedāvājot papildu sasaistes kritēriju, kas pamatojas uz "konflikta smaguma centra" noteikšanu starp iesaistītajām vērtībām un interesēm.

33. 1976. gada spriedumā lietā *Mines de potasse d'Alsace*[10] Tiesa nolēma, ka gadījumos, kad vieta, kurā iestājies fakts, kas var izraisīt atbildību par deliktu vai kvazideliktu, un vieta, kurā šis fakts ir izraisījis

10 — 1976. gada 30. novembra spriedums lietā 21/76 *Bier*, saukta "Kālija hlorīda raktuves" (*Recueil*, 1735. lpp.).

zaudējumus, nav identiskas, tagadējā Regulas (EK) Nr. 44/2001 5. panta 3. punktā ietvertais izteiciens "vietā, kurā aizskārums ir noticis", jāsaprot tādējādi, ka tas vienlaikus attiecas uz vietu, kurā iestājušies zaudējumi, un vietu, kurā iestājies notikums, kas ir šo zaudējumu cēlonis.

34. Nevar nenovērtēt sprieduma lietā *Mines de potasse d'Alsace* nozīmīgumu. Lai novērstu īpašās jurisdikcijas saistībā ar atbildību par deliktu vai kvazideliktu sakrišanu ar atbildētāja domicila vispārējo jurisdikciju minētajos gadījumos, Tiesa minētā 5. panta 3. punktu interpretēja tādējādi, ka tas pieļauj divas alternatīvas jurisdikcijas pēc prasītāja izvēles: vietā, kurā iestājušies zaudējumi, un vietā, kurā noticis fakts, kas ir šo zaudējumu cēlonis.

35. Minētā sprieduma nolēmums, kas centrēts uz materiālo zaudējumu rašanos, ar spriedumu lietā *Shevill* tika attiecināts arī uz lietām par nemateriāliem zaudējumiem. Minētajā lietā Tiesa, kā zināms, noteica, ka tikko izklāstītā nostāja tiek piemērota arī gadījumos, kad noticis personisko tiesību pārkāpums [11]. Toreiz Tiesa precizēja, ka "starptautiska mēroga neslavas celšanas" presē gadījumā (kā tas tieši bija lietā *Shevill*) "fiziskas vai juridiskas personas goda vai cieņas aizskārums, kura iemesls ir apmelojoša publikācija, izpaužas vietās, kur publikācija ir tikusi izplatīta, *ja cietušais ir tur pazīstams*" [12]. Tomēr šajā gadījumā persona, kuras personiskās tiesības ir aizskartas, minētās valsts tiesā var pieprasīt tikai šajā valstī radušos zaudējumu atlīdzību.

36. Par sasaisti atzīstot vietu, kurā cietušais ir pazīstams, Tiesa, ievērojot ģenerāladvokātu Darmona [*Darmon*] un Ležē [*Léger*] [13] ieteikumus, uzskatīja, ka to valstu tiesas, kurās ir tikusi izplatīta apmelojošā publikācija un kurā personīgo tiesību subjekts apgalvo, ka ir piedzīvojis goda un cieņas aizskārumu, ir kompetentas izskatīt lietas par šajā valstī nodarītajiem kaitējumiem cietušā reputācijai [14]. Lai izvairītos no neērtībām, ko varētu radīt šāda nostāja, Tiesa piebilda, ka prasītājs tomēr var celt jebkuru prasību gan atbildētāja domicila tiesā, gan apmelojošās publikācijas redaktora darbības vietas tiesā [15].

11 — Spriedums lietā *Shevill* (iepriekš minēts, 23. punkts).

12 — Spriedums lietā *Shevill* (iepriekš minēts, 29. punkts), izcēlums mans.

13 — Ģenerāladvokāta Darmona secinājumi, sniegti 1994. gada 14. jūlijā, un ģenerāladvokāta Ležē secinājumi, sniegti 1995. gada 10. janvārī. Tāds izņēmuma gadījums, kad divi ģenerāladvokāti izteicās par vienu un to pašu lietu, bija saistīts ar to, ka Tiesa nolēma atsākt mutvārdu procesu pēc tam, kad secinājumus bija sniedzis ģenerāladvokāts Darmons, kura Tiesas locekļa mandāts bija beidzies pāris dienu pirms šī lēmuma pieņemšanas.

14 — Spriedums lietā *Shevill* (iepriekš minēts, 31. punkts).

15 — Spriedums lietā *Shevill* (iepriekš minēts, 32. punkts).

37. Šādi spriedums lietā *Shevill*, ievērojot Regulas (EK) Nr. 44/2001 5. panta 3. punktu, gadījumos, kad plašsaziņas līdzekļos ir noticis personīgo tiesību pārkāpums, pieļāva divas alternatīvas jurisdikcijas, kuras izvēle ir prasītāja ziņā: viena ir atbildētāja domicila vai redaktora darbības vietas tiesa, kurā personisko tiesību subjekts var iesniegt prasību par visu nodarīto kaitējumu, un otra — tās valsts tiesa, kurā minētā persona ir pazīstama un kurā tā var celt prasību tikai par tiem zaudējumiem, kuri radušies konkrētajā valstī; šo ierobežojumu dažās doktrīnās dēvē par "mozaīkas principu" [16].

38. Spriedumā lietā *Shevill* tiek panākts saprātīgs līdzsvars, kas tiesību doktrīnā tiek vērtēts visumā pozitīvi [17]. Šāds risinājums, no vienas puses, apmierina nepieciešamību koncentrēt vienā valstī (redaktora vai atbildētāja) prasības par visu nodarīto kaitējumu un, no otras puses, ļauj personīgo tiesību subjektam celt prasību, gan ar zināmiem ierobežojumiem, tur, kur materializējies zaudējums, kas radies nemantiskam īpašumam, piemēram, savam attēlam. Šādi raugoties, spriedums lietā *Shevill* ļauj izvairīties no Regulas (EK) Nr. 44/2001 5. panta 3. punktā noteiktās īpašās jurisdikcijas pārvēršanas vispārējā jurisdikcijā, kura par svarīgāko izvirza atbildētāja domicilu, vienlaikus izvairoties arī no *forum actoris*, kas ir kritērijs, kuru regula — tāpat kā tās priekšgājēja Briseles konvencija — atklāti izslēdz, pamatojoties uz vispārējās jurisdikcijas normu *actor sequitur forum rei* [18].

39. Kā redzams, lietas *Shevill* judikatūra aplūko tādus personisko tiesību pārkāpumus, kur veidojas saspīlējums starp informācijas brīvību un tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību un savu attēlu. Tās darbības joma ir plaša un attiecas ne tikai ar drukātajiem plašsaziņas līdzekļiem; tās piemērošanas joma aptver arī citus saziņas līdzekļus, piemēram, televīziju un radio. Tāpat arī tā attiecas uz visdažādākajiem personisko tiesību pārkāpumiem — vai tie būtu goda aizskaršana, vai apvainojums tādā nozīmē, kādu šiem pārkāpumiem piešķir kontinentālo tiesību sistēmas, vai "neslavas celšana", kas raksturīga anglosakšu tiesību sistēmai [19].

16 — Skat. Magnus, U. un Mankowski, P., *Brussels I Regulation*, Séller, European Law Publishers, 2007, Minhene, 192. un 193. lpp.

17 — It īpaši skat. Crespo, A. komentārus, "Precisión del forum locus delicti commissi en los supuestos de daños contra la persona causados a través de prensa", no: *La Ley — Comunidades Europeas*, 1995, Nr. 96, 1. un nākamās lpp.; Gardella, A., "Diffamazione a mezzo stampa e Convenzione di Bruxelles del 27 settembre 1968", no: *Revista di diritto internazionale privato e processuale*, 1997, 657. un nākamās lpp.; Hogan, G., "The Brussels Convention, Forum NonConveniens and the Connecting Factors Problem", no: *European Law Review*, 1995, 471. un nākamās lpp., Huber, P., "Persönlichkeitsschutz gegenüber Massenmedien im Rahmen des Europäischen Zivilprozessrechts", no: *Zeitschrift für europäisches Recht*, 1996, 300. un nākamās lpp.; Idot, L., "L'application de la Convention de Bruxelles en matière de diffamation. Des précisions importantes sur l'interpretation de l'article 5.3", no: *Europe*, 1995, jūnijs, 1. un 2. lpp.

18 — Skat. ģenerāladvokāta Ležē secinājumus lietā *Shevill* (iepriekš minēti, 39. un 40. punkts).

19 — Skat. Sánchez Santiago, J. un Izquierdo Peris, J. J., "Difamar en Europa: las implicaciones del asunto *Shevill*", no: *Revista de Instituciones Europeas*, 1996, Nr. 1, 168. lpp.

40. Faktors, kas abas apvienotās lietas atšķir no iepriekš minētajā spriedumā nolemtā, ir informācijas līdzeklis. Zaudējumi, kas radušies personisko tiesību aizskāruma dēļ, kura iemesls ir izplatīšana presē, televīzijā vai radio, tradicionāli tika aplūkoti konkrētās valsts aspektā. Šo lietu starptautiskās sekas veidoja konkrētus gadījumus valstu tiesu sistēmās, lielā mērā ņemot vērā plašsaziņas līdzekļus raksturojošo teritoriālo apgabalu. Ierobežojot darbību vienā teritorijā, plašsaziņas līdzekļa dabiskā tendence ir sniegt informāciju, kas varētu būt interesanta šā ģeogrāfiskā apgabala potenciālajiem adresātiem. Tāpēc personisko tiesību aizskārums notika plašsaziņas līdzeklī pret personām, kuras vairākumā gadījumu atradās tajā pašā teritorijā.

41. Tādējādi, lai paustu viedokli par minētā sprieduma lietā *Shevill* pielāgošanu, ir kaut virspusēji jāaplūko pārmaiņas, kādas internets ir ieviesis saziņas veidā un tehnoloģijās.

B — *Internets, prese un informācijas izplatīšana*

42. Neatgriežoties laikā, kad runātais un mazākā mērā rakstītais vārds bija optimālais sociālās saziņas līdzeklis, domu un izteiksmes brīvība tādā veidā, kā mēs to pazīstam, savu patieso sākumu rod no brīža, kad kļūst iespējama tās izplatīšanās drukātā veidā. Vienlaikus rakstiskā un kopumā grafiskā saziņa [20] kopš šā brīža ir bijusi komunikācija papīra formātā. Tieši tehniskās inovācijas vēlāk padarīja iespējamu minēto brīvību aizstāvību un sludināšanu, kuru modeli bez grūtībām varēja piemērot arī skaņas un attēlu pārraides līdzekļiem.

43. Interneta, kā arī globālā tīmekļa (*World Wide Web*) [21] radīšana un ieviešana pielika punktu informatīvo mediju teritoriālajai fragmentācijai. Jeb, pareizāk sakot, tā tika tā mainīta, ka informācijas izplatība tika padarīta par globālu, nevis valstisku parādību [22] . *Izmantojot nemateriālu tehnisku nesēju, kas ļauj uzglabāt un tūlīt izplatīt lielu informācijas daudzumu jebkurā pasaules malā, internets piedāvā iepriekš nebijušu sociālās saziņas platformu. Šādi internets, no vienas puses, pārveido saziņas telpiski/teritoriālo koncepciju, globalizējot sociālās attiecības un*

20 — Skat. Ivins Jr., W. M., *Prints and Visual Communication*, Kembridža: The M.I.T. Press, Londona, 1969.

21 — Par "Internet" un "World Wide Web" jēdzienu un juridisko definīciju skat. Lloyd, I. J., *Information Technology Law*, 4. izd., 2004.

22 — It īpaši skat. Castells, M., *La Era de la Informacion. Economia, Sociedad y Cultura. La Sociedad Red*, Siglo XXI, 2002.

mazinot reģionālās vai valstiskās dimensijas nozīmību tiktāl, ka tiek izveidota nemateriāla un netverama "kibertelpa", kurai nav ne robežu, ne ierobežojumu. No otras puses, internets pārveido šo attiecību laika koncepciju, tūlīt ļaujot piekļūt tā saturam, kā arī tā potenciālās pastāvības dēļ tīklā. Kad informācija nonāk apritē tīklā, tās pastāvēšana tajā ir principā bezgalīga.

44. Ņemot vērā iepriekš teikto, informatīvs plašsaziņas līdzeklis, nolemjot izplatīt saturu internetā, izmanto no ierastajiem nesējiem pilnīgi atšķirīgu "izplatīšanas" veidu. Atšķirībā no preses tīmekļa vietnes gadījumā uzņēmumam iepriekš nav jāpieņem lēmums par to, cik daudz eksemplāru tiks izplatīts un vēl jo mazāk — nodrukāts, jo izplatīšana ir globāla un tūlītēja; kā zināms, tās pieejamība materializējas jebkurā pasaules vietā, kur ir piekļuve tīklam. Piekļuve medijam arī ir atšķirīga tāpat kā ar attiecīgo materiālu saistītais reklāmas veids. Tīkls, kā tikko minēts, ļauj piekļūt informācijai pastāvīgā un universālā veidā un to tūlīt izplatīt starp privātpersonām. Pat internetā pieejamie maksas plašsaziņas līdzekļi atšķiras no pārējiem līdzekļiem ar to, ka tos ir iespējams iegādāties teritoriālā ziņā universāli.

45. Tāpat arī atšķirībā no tradicionālajiem plašsaziņas līdzekļiem internetam ir raksturīgs politiskās varas ietekmes trūkums. Tā globālais raksturs apgrūtina valsts varas iejaukšanos tīklā veiktajās darbībās, radot noteikumu trūkumu, kas bieži vien tiek kritizēts [23]. Šim noteikumu trūkumam vēl jāpieskaita kolīziju normu fragmentaritāte, valsts tiesību sistēmu izkaisītība ar to attiecīgajiem starptautisko privāto tiesību noteikumiem, kuri nereti var pārklāties un apgrūtināt jebkuru šo noteikumu tuvināšanu normām, kas regulē konkrēto lietu.

46. Tikko izklāstītās pazīmes nenoliedzami ietekmē tiesību jomu. Informācijas globālā un tūlītējā izplatība internetā, kā jau iepriekš teikts, pakļauj redaktoru neskaitāmām vietējām, reģionālām, valsts un starptautiskām tiesību sistēmām. Turklāt tāda informatīvu darbību internetā globāla tiesiskā regulējuma trūkums, kas apvienotu dažādās valstīs noteikto starptautisko privāto tiesību normas, pakļauj plašsaziņas līdzekļus fragmentārām tiesību sistēmām, kuras tajā pašā laikā var būt pretrunīgas, jo tas, kas ir aizliegts vienā valstī,

23 — It īpaši skat. Gigante, A., "Blackhole in Cyberspace: the Legal Void in the Internet", no: *Journal of Computer & Information Technology*, XV sēj., 1997; Gould, M., "Rules in the Virtual Society", no: *International Review of Computers & Technology*, 10. sēj., 1996; Reidenberg, J. R., "Governing Networks and Rule-Making in Cyberspace", no: *Emory Law Review*, 45. sēj., 1996, un Strömer, T. H., *Online-Recht: Juristische Probleme der Internet-Praxis erkennen und vermeiden*, 4. izd., Heidelberga: Dpunkt, 2006.

vienlaikus var izrādīties atļauts citā [24] . *Tādējādi nepieciešamība sniegt plašsaziņas līdzekļiem tiesisku drošību, preventīvi novēršot nepatīkamas situācijas saistībā ar informācijas brīvības likumīgu īstenošanu (tā sauktais chilling-effect)*, kļūst par mērķi, kas Tiesai arī jāņem vērā [25].

47. Tāpat arī kontrole, ko plašsaziņas līdzeklis īsteno attiecībā uz tā izplatīšanu un piekļuvi tam, kļūst diezgan neskaidra un dažkārt — neīstenojama. No brīža, kad informācija tiek ievietota tīklā, indivīdi tieši, apzināti vai neapzināti, kļūst par informācijas izplatītājiem sociālajos vai elektronisko sakaru tīklos, saitēs, blogos vai jebkurā citā internetā pieejamā medijā [26]. Pat informācijas satura ierobežojumi, nosakot piekļuves maksu, kas reizēm attiecas uz kādu konkrētu teritoriju, nespēj aizkavēt informācijas masveida izplatību. Tādējādi informatīvās ietekmes izvērtējums un kontrole vai tās uzskaite, kas tradicionālajos plašsaziņas līdzekļos tika veikta drošā veidā, informācijas aprites tīklā gadījumā kļūst par neizpildāmu uzdevumu [27].

48. No otras puses, iespējamie cietušie personīgo tiesības aizskarošu publikāciju gadījumā ir it īpaši neaizsargāti gadījumos, kad informācijas nesējs ir internetā. Šīs informācijas universālā izplatība nozīmē, ka tiesību aizskārums ir nopietnāks nekā tad, ja informācija būtu izplatīta tradicionālā plašsaziņas līdzeklī [28]. Pārkāpuma smagums saduras ar piemērojamo tiesību normu daudzveidību, jo teritoriālā izkliedētība nozīmē dažādu valstu tiesību sistēmu vienlaikus pastāvēšanu un tādējādi to, ka vairāku valstu tiesu sistēmas ir kompetentas izskatīt lietu. Aizskarto personīgo tiesību subjekts tādējādi var potenciāli ciest nopietnākus pārkāpumus, bet tā tiesiskā aizsardzība, ņemot vērā tiesisko sadrumstalotību un nedrošību, vienlaikus kļūst vājāka.

24 — It īpaši skat. Hoeren, T., "Internet und Recht — Neue Paradigmen des Informationsrechts", no: *Neue Juristische Wochenschrift*, 51. sēj., 1998, 2852.–2854. lpp.; Katsch, M. E., *Law in a Digital World*, Oksforda: Oxford University Press, Ņujorka, 1995, 240. un nākamās lpp.; Levine, N., "Establishing Legal Accountability for Anonymous Communications in Cyberspace", no: *Columbia Law Review*, 96. sēj., 1996, 1540.–1564. lpp.; Susskind, R., *Transforming the Law: Essays on Technology, Justice and the Legal Marketplace*, Oksforda: Oxford University Press, Ņujorka, 2000, 143. un nākamās lpp.

25 — It īpaši skat. Determann, L., *Kommunikationsfreiheit im Internet. Freiheitsrechte und gesetzliche Beschränkungen*, Nomos, Bādenbādene, 1999, 304. un nākamās lpp.

26 — Kā uzsver *Bundesgerichtshof* savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu saistībā ar lietu C-509/09, internets neizplata informāciju, tas tikai padara to pieejamu. Tie ir interneta lietotāji, kuri apzināti vai neapzināti kļūst par informācijas izplatītājiem.

27 — Pichler, R. no Hoeren, T. un Sieber, U. (red.), *Handbuch Multimedia-Recht. Rechtsfragen des elektronischen Geschäftsverkehrs*, Minhene: Beck, 2009, 25. nodaļa, 224. punkts.

28 — Par dažādiem veidiem, kā izpaužas šis saspīlējums, skat.: Fernández Esteban, M. L., *Nuevas tecnologías, Internet y derechos fundamentales*, Madride: McGraw Hill, 1999; Banisar, D. un Davies, S., "Global Trenes in Privacy Protection: An International Survey of Privacy, Data Protection, and Surveillance Law and Developments", no: *Journal of Computer and Information Law*, XVIII sēj., 1999; Fleischmann, A., "Personal Data Security: Divergent Standards in the European Union and the United States", no: *Fordham International Law Journal*, 19. sēj, 1995; Geis, I., "Internet und Datenschutzrecht", no: *Neue Juristische Wochenschrift*, 50. sēj., 1997, un Morón Lerma, E., *Internet y Derecho penal: hacking y otras conductas ilícitas en la Red*, Aranzadi, Navarra, 1999.

C — *Par iespēju pielāgot vai apstiprināt judikatūru lietā Shevill*

49. Atļaušos atgādināt, ka spriedumā lietā *Shevill* Tiesa piedāvāja risinājumu, kas līdzsvaroja plašsaziņas līdzekļu intereses un personisko tiesību subjekta tiesisko aizsardzību. Tajā ietvertā doktrīna skaidri un precīzi ļauj noteikt "vietu, kur kaitējums noticis vai varējis notikt", tādējādi nosakot vienu vai vairākas jurisdikcijas. Šajā judikatūrā ir skaidri jaušama interese par tiem personisko tiesību pārkāpumu gadījumiem, kad atbildētājs plašsaziņas līdzeklis izmanto vairāk vai mazāk teritoriālu izplatīšanas sistēmu. Ņemot vērā, ka informācijas izplatīšanas veids atbilst uzņēmuma stratēģijai, saskaņā ar kuru tiek izvērtēts ekonomiskais un informatīvais izdevīgums, izplatot to vienā vai otrā valstī, tāds risinājums, kādu piedāvā judikatūra lietā *Shevill*, kas tādā pašā veidā nosaka konkrētu teritoriju kaitējuma izplatībai, līdz ar to ir saprātīgs risinājums.

50. Tomēr iepriekš aplūkotais spriedums tika pasludināts laikā tieši pirms interneta izplatības. Apstākļi šajās divās lietās pilnībā atšķiras no Fionas Ševilas [*Fiona Shevill*] situācijas, un tas apgrūtina Tiesas 1995. gadā pieņemtā sprieduma praktisku piemērošanu. Piemēram, pamatojoties uz sasaisti ar tās vietas jurisdikciju, kurā personīgo tiesību subjekts ir pazīstams, var spriest tikai par tiem zaudējumiem, kuri faktiski radušies minētajā valstī. Šim noteikumam bija praktisks pielietojums, ko varēja īstenot laikā, kad tika pasludināts spriedums lietā *Shevill*, ņemot vērā, piemēram, katrā valstī izplatīto eksemplāru skaitu, kas ir viegli pārbaudāma informācija, jo veido daļu no plašsaziņas līdzekļa tirdzniecības politikas un atbilst uzņēmuma paša noteiktajiem lēmumiem. Taču attiecībā uz plašsaziņas līdzekļa (vai tā satura) izplatības pakāpi internetā nav drošu aprēķina kritēriju, kā ir atzinuši šajās lietās iesaistītie pārstāvji, kuri piedalījās tiesas sēdē. Kaut arī ir skaidrs, ka kādas interneta vietnes "apmeklējumu" skaits un izcelsme var kalpot par norādi uz ietekmi noteiktā teritorijā, tie katrā ziņā ir avoti, kuri nesniedz pietiekamas garantijas, kas ļautu galīgi un pilnīgi precīzi noteikt atlīdzību par prettiesisku kaitējumu [29].

51. Tāpat arī judikatūra lietā *Shevill* pamatojas uz pareizas tiesvedības garantiju, kas ir Regulas (EK) Nr. 44/2001 motīvu izklāstā

29 — Skat. Jerker, D. un Svantesson, B., *Private International Law and the Internet*, Kluwer Law International, 2007, 324. un nākamās lpp., kā arī Roth, I., *Die internationale Zuständigkeit deutscher Gerichte bei Persönlichkeitsrechtsverletzungen im Internet*, Peter Lang, 2006, 283. lpp.

skaidri definēts mērķis [30]. Tomēr minētās judikatūras piemērošana apstākļos, kas ir saistīti ar plašsaziņas līdzekļiem internetā, zināmos gadījumos var izrādīties neatbilstoša šiem mērķiem. Ņemsim par piemēru tādu kā Olivera Martinesa gadījums, kurš, šķiet, ir populārs ("pazīstams") vairāk nekā vienā dalībvalstī. Pārlieku lielā jurisdikciju un, iespējams, arī piemērojamo tiesību aktu sadrumstalotība ir grūti savienojama ar pareizu tiesvedību [31]. Tāpat arī tas vien, ka informācija par šo pazīstamo personu ir tieši pieejama visās dalībvalstīs, radītu plašsaziņas līdzekļa redaktoram grūti pārvaldāmu situāciju, jo jebkura dalībvalsts potenciāli varētu kļūt par iespējamās tiesvedības jurisdikciju. Tāpat arī nevar teikt, ka šāds rezultāts veicinātu normu paredzamību — ne prasītāja, ne atbildētāja gadījumā [32].

judikatūra iepriekš minētajā lietā, ir notikušas būtiskas pārmaiņas Savienības tiesību normās. Stājoties spēkā Eiropas Savienības Pamattiesību hartai, ir apstiprināta pamattiesību uz privātās dzīves neaizskaramību un informācijas brīvību nozīmība. Hartas 7. un 11. pantā noteikta īpaša aizsardzība informācijai demokrātiskā sabiedrībā, kā arī uzsvērta privātās sfēras nozīmība, kas iekļauj arī tiesības uz savu attēlu. Tiesas judikatūrā jau pirms Hartas stāšanās spēkā ir pausts viedoklis par abām minētajām tiesībām [33], savukārt Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir precizējusi šo tiesību saturu [34]. Tomēr Hartas spēkā stāšanās ir īpaši nozīmīga šajās lietās, jo tajā ir skaidri norādīts, ka visām jomām, kurās nepieciešama Savienības iesaistīšanās, tostarp tām, kuras attiecas uz tiesisko sadarbību civillietās, ir jābūt

52. Tāpat arī, runājot vispārīgāk, ir jāpiebilst, ka kopš 1995. gada, kad tika publicēta

30 — Spriedums lietā *Shevill* (iepriekš minēts, 31. punkts).

31 — Uz šo pretrunu norāda arī ģenerāladvokāts Darmons secinājumu lietā *Shevill* 72. punktā.

32 — Roth, I., *Die internationale Zuständigkeit* [..] (minēts iepriekš, 310. un nākamās lpp.).

33 — Par Hartas 11. pantu un tiesību uz informācijas brīvību piemērošanu pirms Hartas stāšanās spēkā skat., piemēram, 1974. gada 30. aprīļa spriedumu lietā 155/73 *Sacchi* (*Recueil*, 409. lpp.), 1991. gada 18. jūnija spriedumu lietā C-260/89 *ERT* (*Recueil*, I-2925. lpp.), 1989. gada 13. decembra spriedumu lietā C-100/88 *Oyowe* un *Traore*/Komisija (*Recueil*, 4285. lpp.), 2000. gada 5. oktobra spriedumu lietā C-376/98 Vācija/Parlaments un Padome (*Recueil*, I-8419. lpp.), 1991. gada 25. jūlija spriedumu lietā C-288/89 *Collectieve Antennevoorziening Gouda* (*Recueil*, I-4007. lpp.), 1993. gada 3. februāra spriedumu lietā C-148/91 *Veronica Omroep Organisatie* (*Recueil*, I-487. lpp.), 2001. gada 6. marta spriedumu lietā C-274/99 P *Connolly*/Komisija (*Recueil*, I-1611. lpp.). Saistībā ar Hartas 7. pantu un judikatūru pirms Hartas stāšanās spēkā skat., piemēram, 1992. gada 8. aprīļa spriedumu lietā C-62/90 Komisija/Vācija (*Recueil*, I-2575. lpp., 23. punkts) un 1994. gada 5. oktobra spriedumu lietā C-404/92 P *X*/Komisija (*Recueil*, I-4737. lpp., 17. punkts).

34 — Par informācijas brīvību vai, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10. panta vārdiem runājot, "brīvību saņemt un izplatīt informāciju vai idejas" skat., piemēram, 1976. gada 7. decembra spriedumu lietā *Handyside* pret Apvienoto Karalisti, 1987. gada 26. marta spriedumu lietā *Leander* pret Zviedriju, 1999. gada 29. maija spriedumu lietā *Bladet Tromso* un *Stensaas* pret Norvēģiju, 2001. gada 27. februāra spriedumu lietā *Feldek* pret Slovākiju un 2002. gada 7. maija spriedumu lietā *McVicar* pret Apvienoto Karalisti. Par pamattiesībām uz personiskās dzīves neaizskaramību, kas iekļautas Konvencijas 8. pantā, kurš attiecas uz privāto un ģimenes dzīvi, skat., piemēram, 1985. gada 26. marta spriedumu lietā *X* un *Y* pret Nīderlandi, 1992. gada 16. decembra spriedumu lietā *Niemetz* pret Vāciju, 1994. gada 25. novembra spriedumu lietā *Stjerna* pret Somiju, 2001. gada 28. jūnija spriedumu lietā *Vertiere* pret Šveici un 2004. gada 24. jūnija spriedumu lietā *Von Hannover* pret Vāciju.

saskanīgām ar tajā paredzēto tiesību būtisko saturu [35] . Šādi raugoties, neskaitāmās tiesību normas, kas jāievēro plašsaziņas līdzekļiem uz neizmērojami plaša tiesāšanās fona, kā arī iespējamo personīgo tiesību pārkāpumu nopietnība un šo tiesību aizsardzības tiesiskā nenoteiktība liek aplūkot šo judikatūrai lietā Shevill pamatā esošo saspīlējumu tādā veidā, lai izvairītos no šāda risinājuma.

53. No otras puses, jebkuram risinājumam, kas mainītu doktrīnu lietā Shevill, ir jāievēro tehnoloģiskās neitralitātes prasība. Proti, Tiesas sniegtajām atbildēm par interpretācijas problēmām, ko radījusi interneta parādīšanās, nebūtu pārlieku jākoncentrējas uz šo informācijas nesēju, pretējā gadījumā minētās atbildes zaudētu nozīmību saistībā ar jauniem tehnoloģiskiem sasniegumiem vai risku noteikt atšķirīgu pieeju saistībā ar kritēriju, kas var izrādīties patvaļīgs, kā tas ir, piemēram, noteiktas tehnoloģijas pielietojums [36] . Kaut arī ir skaidrs, ka internets rada ļoti īpašu konfliktu starp informācijas brīvību un tiesībām uz savu attēlu, Tiesas piedāvātajam risinājumam jābūt tādam, lai to pēc iespējas varētu piemērot visiem plašsaziņas līdzekļiem neatkarīgi no to veida [37] . Šo secinājumu vēl vairāk pastiprina tas, ka starp kaut cik nozīmīgiem dienas laikrakstiem šobrīd ir grūti atrast tādu, kam nebūtu elektroniska izdevuma tīklā. Informatīvais saturs ir aizstājams ar citu un tā informācijas nesējs var mainīties. Tāpēc, nosakot attiecīgo jurisdikciju, jāņem vērā kritēriji, kas attiecas uz pārkāpumiem, kuri ir *radušies vienlaikus, piemēram, gan*

35 — Par Hartas informatīvo iedarbību saistībā ar visām *Savienības tiesiskās iesaistīšanās jomām* skat. Lenaerts, K. un Gutiérrez-Fons, J., "The Constitutional Allocation of Powers and General Principles of EU Law", no: *Common Market Law Review*, 47. sēj., 2010. Par *starptautiskajām privāttiesībām skat.* Requejo Isidro, M., *Violaciones Graves de Derechos Humanos y Responsabilidad Civil*, Thomson-Aranzadi, 2009.

36 — Skat. Knutsen, E. S., "Techno-Neutrality of Freedom of Expression in New Media Beyond the Internet", no: *UCLA Entertainment Law Review*, Nr. 8, 2001, 95. lpp.; Koops, B.-J., "Should ICT Regulation be Technology-Neutral?", no: Koops, B.-J., Lips, M., Prins, C. & Schellekens, M., *Starting Points for ICT Regulation: deconstructing prevalent policy one-liners*, Hāga: TMC Asser Press, 2006, 77.–79. lpp.; Escudero-Pascual, A. un Hosein, I., "The Hazards of Technology-Neutral Policy: Questioning Lawful Access to Traffic Data", no: *Communications of the Association for Computing Machinery*, Nr. 47, 2004, 77. lpp.

37 — Eiropas Komisija ir atkārtoti atbalstījusi "*tehnoloģiskās neitralitātes" principu kā priekšnoteikumu nediskriminācijai izmantotā nesēja dēļ. Tā norādīja paziņojumā Eiropas Parlamentam, Padomei, Ekonomikas un Sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Savienības politikas principiem un vadlinijām audiovizuālajā jomā digitālajā* laikmetā (1999. gada 14. decembra COM(1999) 0657, *galīgā redakcija, 11. lpp.): "tehnoloģiskā konverģence* nozīmē, ka pakalpojumus, kas iepriekš tika nodrošināti ar ierobežotu skaitu sakaru *tīklu palīdzību, varēs nodrošināt ar* vairāku konkurējošu tīklu palīdzību. Lai to panāktu, tiesību aktiem ir jābūt *tehnoloģiski neitrāliem — vienus pakalpojumus regulē vienas un tās pašas normas neatkarīgi no to pārraides veida"*. Šajā pašā ziņā skat. arī Komisijas paziņojumu *Eiropas Parlamentam, Padomei, Ekonomikas un Sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par elektronisko sakaru tīklu un pakalpojumu ES tiesiskā regulējuma pārskatīšanu* (2006. gada 29. jūnija COM(2006) 334, 8. lpp.). Šajā pašā ziņā skat. Ministru deklarāciju, kas tika pieņemta ministru konferencē par pasaules informācijas tīkliem Bonnā 1997. gada 6.–8. jūlijā.

drukātā plašsaziņas līdzeklī, gan tīmekļa vietnē [38].

54. Nonākot līdz šim punktam, es uzskatu, ka ir iespējams sniegt atbildi, kas ļautu pielāgot spriedumu lietā *Shevill* un vienlaikus būtu tehnoloģiski neitrāla. Risinājums, manuprāt, nav tajā, ka būtu kardināli jāmaina minētās judikatūras formulējums. Gluži pretēji, es uzskatu, ka Tiesas 1995. gadā sniegtā atbilde ir spēkā arī šobrīd attiecībā uz "neslavas celšanu starptautiskā mērogā", ja informācijas nesējs ir drukāts plašsaziņas līdzeklis. Atliktu tikai pievienot vēl vienu papildu sasaistes kritēriju pie jau esošajiem, lai nebūtu īpaši jāierobežo šis noteikums, attiecinot to tikai uz internetā notikušiem kaitējumiem.

D — "*Konflikta smaguma centrs*" *kā papildu sasaistes kritērijs ar jurisdikciju*

55. Kā jau ir atkārtoti norādīts, spriedumā lietā *Shevill* ir noteiktas divas jurisdikcijas pēc personīgo tiesību subjekta izvēles, ļaujot tam izvēlēties starp redaktora jeb atbildētāja valsts tiesu vai tiesu tajā vietā vai vietās, kur viņš ir pazīstams. Šāda pieeja, kā jau teikts, ir noderīga daudzos iepriekš aplūkotos gadījumos. Līdz ar to šajā doktrīnā noteiktie sasaistes kritēriji nav kļūdaini paši par sevi, bet gan ļauj un pat aicina ieviest kādu papildu kritēriju. Konkrētāk, es uzskatu, ka ir jāformulē un jāievieš papildu sasaistes kritērijs, saskaņā ar kuru "vieta, kur kaitējums noticis vai varējis notikt", Regulas (EK) Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta nozīmē būtu arī tā, kurā atrodas "konflikta" starp iesaistītajām interesēm un vērtībām "smaguma centrs".

56. Personīgo tiesību aizskārums tīklā ievietotā plašsaziņas līdzeklī rada saspīlējumu, kas jau ir aprakstīts šo secinājumu 42.–44. punktā. Šā saspīlējuma pārrobežu vai pat globālais raksturs rada papildu problēmas, kas liek meklēt risinājumu, kurš līdzsvarotu gan plašsaziņas līdzekļa, gan attiecīgo privātpersonu pretnostatītās intereses un tiesības. Tāpēc iespējamais sasaistes kritērijs principā varētu balstīties uz informācijas *pieejamību*, kas pamatotu automātisku sasaisti ar visām

38 — Šajā ziņā skat. Virgós Soriano, M. un Garcimartín Alférez, F. J., *Derecho Procesal Civil Internacional. Litigación Internacional*, 2. izd., Madride: Civitas, 2007, 194. lpp.

dalībvalstīm, jo iespējami aizskarošā informācija praktiski ir pieejama visās šajās valstīs. Tomēr, un kā ir norādījuši arī visi šajā procesā iesaistītie lietas dalībnieki, šāds risinājums uzreiz radītu *forum shopping* fenomenu, kas ir nepieņemams jebkuram informatīvam plašsaziņas līdzeklim, kas darbojas tīklā [39] . Tāpat arī pārkāpuma aizskart personas pamattiesības uz privātās dzīves neaizskaramību nopietnība, ņemot vērā, ka informācija, kas aizskar tās reputāciju, ir pieejama visā pasaulē, ir pretrunā risinājumam, kas fragmentāri sadala tās tiesības katrā valstī, kur šī persona ir pazīstama [40].

57. Manuprāt, risinājums, kas adekvāti papildinātu spriedumā lietā *Shevill* noteiktos sasaistes kritērijus, būtu tāds, kas, nosakot jau iepriekš paredzētos gadījumus, vienlaikus turklāt ļautu izvēlēties tādu jurisdikciju, kas atrastos vislabākajā situācijā, lai izvērtētu pretējo iesaistīto interešu saspīlējumu, tādējādi spējot spriest par visu izraisīto zaudējumu kopumu. Tā būtu situācija starp abām jau esošajām, jo ļautu personīgo tiesību subjektam celt prasību tās valsts tiesā, kurā atrodas tā interešu centrs, nodrošinātu paredzamību plašsaziņas līdzeklim un ļautu tiesai spriest par visiem zaudējumiem kopumā [41] . Es uzskatu, ka kritērijs attiecībā uz vietu, kur izpaužas "konflikta smaguma centrs", ietver šo mērķu daudzveidību.

58. Formulējot iespējami precīzi, "konflikta smaguma centra" vieta būtu tā, kur tiesa iespējami vislabvēlīgākajos apstākļos var izskatīt lietu par konfliktu, kas radies starp informācijas brīvību un tiesībām uz savu attēlu. Šādi apstākļi ir valstī, kur visintensīvāk "vizualizējas" vai izpaužas tiesību pārkāpuma pret personas godu vai privātās dzīves neaizskaramību potenciāls *un* atkarībā no

39 — Šajā pašā ziņā skat. *Bundesgerichtshof* 2010. gada 2. marta spriedumu lietā 23/09 *VI ZR* (17. punkts), kā arī Roth, I., *Die internationale Zuständigkeit* (minēts iepriekš, 310. un nākamās lpp.), Dessemontet, F., "Internet, la propriété intellectuelle et le droit internacional privé", no: Boele-Woelki, K. un Kessedjan, C. (red.), *Internet: Which Court Decides? Which Law Applies? Quel tribunal décide? Quel droit s'applique?*, Hāga: Kluwer, 1998, 63. lpp., un De Miguel Asensio, P., *Derecho Privado de Internet*, 2. izd., 2001, 295. un 296. lpp. Arī starptautisku patēriņa un pārvadājuma līgumu jomā Tiesa 2010. gada 7. decembra spriedumā apvienotajās lietās C-585/08 un C-144/09 *Pammer* un *Alpenhof* (Krājums, I-12527. lpp., 94. punkts) ir noraidījusi kritēriju, kas pamatotos tikai uz piekļuvi.

40 — Cietušā neaizsargātība, kuras iemesls ir tā sauktais "mozaīkas" princips, doktrīnā bažas radīja jau pirms sprieduma lietā *Shevill* (skat., piemēram, Gaudemet-Tallon, H. darbus *Revue critique de droit international privé*, 1983, 674. lpp.; Heinrichs, J., *Die Bestimmung der gerichtlichen Zuständigkeit nach dem Begehungsort im nationalen und internationalen Zivilprozessrecht*, Diss., Friburgo, 1984, 188.–201. lpp., un Schwiegel-Klein, E., *Persönlichkeitsrechtverletzungen durch Massenmedien im internationalen Privatrecht. Zur Anwendung der lex loci delicti commissi auf Pressedelikte unter besonderer Berücksichtigung der amerikanischen Rechtsprechung*, Minstere, 1983, 68.–82. lpp.). Pēc sprieduma lietā *Shevill* personīgo tiesību subjekta neaizsargātība joprojām tiek kritizēta. Skat., piemēram, Fernández Rozas, J. C. un Sánchez Lorenzo, S., *Derecho Internacional Privado*, 3. izd., Madride: Civitas, 501. lpp.

41 — Pichler, R. no: Hoeren, T. un Sieber, U. (red.), *Handbuch Multimedia-Recht* (minēts iepriekš, 25. nodaļa, 211. un nākamie punkti, it īpaši 268. punkts); Lutcke, J., *Persönlichkeitsrechtsverletzungen im Internet. Eine rechtsvergleichende Untersuchung zum deutschen und amerikanischen Recht*, Herbert Utz, Minhene, 2000, 135. lpp.

gadījuma noteiktas informācijas vai viedokļa paziņošanai raksturīgais spēks. T.i., tajā valstī, kur pārkāpums pret personīgo tiesību subjektu izpaužas visplašāk un intensīvāk. Tāpat arī, un tas neapšaubāmi ir ļoti svarīgi no tiesiskās aizsardzības viedokļa, tā ir teritorija, kurā plašsaziņas līdzeklis bija varējis paredzēt, ka šāds pārkāpums var notikt un līdz ar to pastāv risks kļūt par atbildētāju šajā teritorijā. Šādi raugoties, smaguma centrs atrodas tur, kur tiesa ir vislabvēlīgākā situācijā, lai integrētā veidā izskatītu konfliktu saistībā ar iesaistītajām interesēm.

59. Nosakot vietu, kur izpaužas "konflikta smaguma centrs", jāmin divi elementi. Pirmais attiecas uz personu, kuras tiesības, iespējams, ir aizskartas, un pieprasa, lai "konflikta smaguma centra" vieta atrastos tur, kur atrodas šīs personas "interešu centrs". Šis kritērijs ir zināmā mērā līdzīgs tam, kas paredzēts spriedumā lietā *Shevill*, nosakot, ka "cietušajam ir jābūt pazīstamam". Tomēr, nosakot "konflikta smaguma centra" vietu, nepietiek tikai ar to, lai cietušais būtu pazīstams. Gluži pretēji, runa ir par tās vietas (un tādējādi — dalībvalsts) noteikšanu, kurā persona, kuras personīgās tiesības ir aizskartas, galvenokārt īsteno kādu nozīmīgu savu dzīves projektu, ja tāds pastāv.

60. Otrs elements attiecas uz informācijas raksturu. Lai noteiktu vietu, kur atrodas "konflikta smaguma centrs", strīdīgajai informācijai jābūt izteiktai tādā veidā, kas ļauj saprātīgi paredzēt, ka šī informācija ir objektīvi svarīga noteiktā teritorijā. T.i., informācijai, kura izraisa tiesvedību, jābūt izteiktai tā, lai, ņemot vērā ar šo informāciju saistītos apstākļus, to varētu uzskatīt par informāciju, kas izraisa interesi konkrētā teritorijā un līdz ar to aktīvi rosina šīs teritorijas lasītājus tai piekļūt [42].

61. Abu šo tiesību raksturīgā saspīlējuma īpatnība — domāju, ka to var apgalvot bez īpaša riska, — pamatojas uz to, ka iespējamā personīgo tiesību pārkāpuma smaguma centram ir tieksme pārklāties ar apstrīdētās ziņas vai viedokļa smaguma jeb interešu centru. Proti, *tāpēc, ka* kāda ziņa vai viedoklis var izraisīt īpašu interesi kādā vietā, tieši šī vieta ir tā, kur

42 — Šajā ziņā skat. *Bundesgerichtshof* 2010. gada 2. marta spriedumu (iepriekš minēts, 20. punkts), *High Court* (*England & Wales*) 2003. gada 22. maija spriedumu lietā *Harrods vs. Dow Jones* (32. un nākamie punkti), *Scottish Court of Session* 2002. gada 1. jūlija spriedumu lietā *Bonner Media Limited* (19. punkts), kā arī Austrālijas *High Court* 2002. gada 10. decembra spriedumu lietā *Dow Jones & Company Inc* (154. punkts).

kaitējums saistībā ar iespējamo personas tiesību pārkāpumu var sasniegt augstāko pakāpi.

62. Kā jau norādīts, ir svarīgi nesajaukt otro minēto elementu ar plašsaziņas līdzekļa nodoma kritēriju. Informācija nav objektīvi svarīga tāpēc, ka redaktors to apzināti adresē kādas dalībvalsts lasītājiem. Kritērijs, kas pamatojas uz nodomu, būtu pretrunā Regulas (EK) Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta formulējumam, kas apstiprinās arī tad, ja pretnostatām to šīs pašas regulas 15. panta 1. punkta c) apakšpunktam, kas nosaka īpašu jurisdikciju patēriņa līgumiem tajos gadījumos, kad pakalpojumu sniedzējs "novirza šādas darbības uz attiecīgo dalībvalsti vai vairākām dalībvalstīm" [43]. Nekas tamlīdzīgs nav noteikts minētajā 5. panta 3. punktā, tāpēc nav jānosaka starptautiskā jurisdikcija, pamatojoties uz nodoma kritērijiem [44] . Turklāt kritērijs, kurš pamatojas uz informācijas sniedzēja subjektīvo gribu, rada problēmas pierādīt zaudējumu mērogu, kā tas ir pierādījies praksē, kad tas ir ticis piemērots [45].

63. Sakot, ka informācijai jābūt objektīvi svarīgai, ir domāti tie gadījumi, kad plašsaziņas līdzeklis var saprātīgi paredzēt, ka tā elektroniskajā izdevumā izplatītā informācija atbilst "interesēm, kas ir nozīmīgas" konkrētā teritorijā, rosinot šīs teritorijas lasītājus tai piekļūt. Šo objektīvā nozīmīguma kritēriju var piemērot, izmantojot vairākus parametrus, kuru izvērtējums, par ko būs runa turpmāk, ir valsts tiesas ziņā.

64. Pirmām kārtām un kā izriet no iepriekš teiktā, pirmais elements, kas obligāti jāņem vērā, ir apstrīdētās informācijas saturs. Noteikta informācija var izraisīt interesi vienā valstī un būt pilnīgi neinteresanta citā. Ziņas par Austrijā dzīvojošu Austrijas pilsoni, kurš, iespējams, ir veicis noziedzīgas darbības Austrijā, acīmredzami izraisa "intereses,

43 — Tiesa 2010. gada 7. decembra spriedumā lietā *Pammer* un *Alpenhof* (iepriekš minēts) jau ir paudusi viedokli par šīs *īpašās jurisdikcijas* specifisko ietvaru attiecībā uz internetā noslēgtiem patēriņa un pārvadājuma līgumiem. Šajā ziņā Tiesa spriedumā atzina, ka "viena no norādēm, kas ļauj noteikt, vai darbība ir "novirzīta uz" dalībvalsti, kurā ir patērētāja domicils, ir jebkura *acīmredzama gribas izpausme noslēgt sliekšņa darījumus ar šīs dalībvalsts patērētājiem*" (izcēlums mans). Saistībā ar šo īpaši ilustratīvi ir šajās lietās sniegtie ģenerāladvokātes Trstenjakas [*Trstenjak*] secinājumi, kuros viņa — tāpat kā Tiesa — uzskata, ka interneta satura "novirzīšana" uz kādu teritoriju ir ne tikai piekļuve šai informācijai vai arī ne tikai objektīvās intereses par šo teritoriju (skat. 78. un nākamos punktus).

44 — Skat. *Bundesgerichtshof* 2010. gada 2. marta spriedumu (iepriekš minēts, 18. punkts).

45 — Skat. ASV pieredzi, kur *Uniform Single Publication Act* un *Restatement (Second) of Torts § 577A (1977)* "single-publication" ietvertais noteikums rada nopietnas problēmas, ja to piemēro internetam. Šajā ziņā skat. *Tribunal Federal de Apelación del 4º circuito* spriedumu lietā *Stanley Young* pret *New Haven Advocate* u.c. (2002. gada 13. decembris, Nr. 01-2340), kas nosaka, ka ir jābūt *plašsaziņas līdzekļa skaidri paustam nodomam* novirzīt informāciju uz dalībvalsti, lai atzītu šīs valsts jurisdikciju. Tāpat arī skat. Borchers, P. J., "Internet Libel: The Consequences of a Non-Rule Approach to Personal Jurisdiction", no: *Northwestern University Law Review*, 98, 2004, kā arī monogrāfiju izdevumu "Cyberspace Regulation and the Discourse of State Sovereignty", no: *Harvard Law Review*, 1999, 1697. un nākamās lpp.

kas ir nozīmīgas" šīs valsts teritorijā, kaut arī informāciju izplata digitāls dienas laikraksts, kura redakcija atrodas Apvienotajā Karalistē. No brīža, kad plašsaziņas līdzeklis ievieto tīklā informāciju, kam tās rakstura dēļ ir nenoliedzams informatīvs iespaids citā valstī, redaktors var saprātīgi paredzēt, ka gadījumā, ja ir tikusi izplatīta informācija, kas aizskar personas tiesības, pret to var celt prasību šajā valstī. Tādējādi, jo lielākas informatīvās intereses ziņas izraisa kādas valsts teritorijā, tajā notikušiem personisko tiesību pārkāpumiem principā ir tendence rast sasaisti ar šīs teritorijas tiesu.

palīdz noteikt sasaisti ar kādu teritoriju, nevis informācijas izplatītāja nodomu. Tāpēc saistībā ar iespējamiem vērtējuma elementiem ir jāņem vērā, ka informācija var tikt izplatīta vietnē, kuras domēna vārda līmenis ir atšķirīgs no tās dalībvalsts, kurā atrodas redaktora darbības vieta, tādējādi atzīstot noteiktas teritoriālas telpas esamību, kurā informācija var kļūt par īpašas meklēšanas priekšmetu [46]. Tāpat arī tīmekļa vietnes valoda veicina publicētās informācijas ietekmes sfēras ierobežošanu. Vietnē esošā reklāma, ja tāda ir, arī var norādīt uz teritoriju, kurā šī informācija galvenokārt tiek aplūkota [47]. Vietnes sadaļa, kurā informācija tiek izplatīta, arī var izrādīties noderīga, mēģinot īstenot ietekmi uz kādu noteiktu teritoriju. Ņemsim par piemēru tiešsaistes laikrakstu, kurā ir informācijas sadaļas, kas iedalītas pa valstīm. Informācijas publikācijas, kas ietvertas sadaļā "Vācija", ir norāde uz to, ka tajā ievietotās ziņas ir īpaši nozīmīgas tieši šajā valstī. Atslēgvārdi, kas atrodami meklēšanas rīkos un ļauj identificēt plašsaziņas līdzekļa vietni, arī var kalpot par norādi uz vietu, kurā ziņa ir objektīvi nozīmīga. Visbeidzot, kaut te nav minētas visas iespējas, arī reģistri, kas nodrošina piekļuvi vietnei, neraugoties uz to nelielo ticamības pakāpi, var kalpot kā ilustratīvs avots, kas ļauj pārliecināties, vai konkrētajai informācijai nav bijusi ietekme uz kādu noteiktu teritoriju [48].

65. Turklāt tiesa var ņemt vērā arī citus parametrus, kuri palīdz noteikt teritoriju, kurā informācija ir objektīvi nozīmīga. Tie var būt parametri, kas norāda uz redaktora subjektīvo gribu novirzīt informāciju uz kādu konkrētu valsti. Tomēr saistībā ar konkrēto lietu par šādiem parametriem var uzskatīt tikai tos, kas

46 — Skat. spriedumu lietā *Pammer* un *Alpenhof* (iepriekš minēts), kurā saistībā ar *15. panta 1. punkta c) apakšpunkt*ā noteikto īpašo jurisdikciju tiek izmantots kritērijs par domēna vārda līmeni (83. punkts).

47 — Skat. atkal spriedumu lietā *Pammer* un *Alpenhof* (iepriekš minēts, 84. punkts).

48 — Pichler, R. no: Hoeren, T. un Sieber, U. (red.), *Handbuch Multimedia-Recht* [..] (minēts iepriekš, 25. nodaļa, 224. punkts) un Roth, I., *Die internationale Zuständigkeit* [..] (minēts iepriekš, 283. lpp.).

66. Tikko izklāstītie kritēriji ļauj tiesai noteikt, vai apstrīdētā informācija ir objektīvi nozīmīga kādā noteiktā teritorijā. Ja informācija patiešām izrādās objektīvi nozīmīga kādā dalībvalstī, kas vienlaikus ir arī valsts, kurā atrodas personīgo tiesību subjekta "interešu centrs", manuprāt, šīs valsts tiesu kompetencē ir izskatīt prasību par visu to zaudējumu atlīdzību, kas radušies nelikumīgās rīcības dēļ. Dalībvalsts, kurā abi šie apstākļi pārklājas, neapšaubāmi ir vieta, kurā tiesa atrodas visizdevīgākajā situācijā, lai izvērtētu faktus un spriestu par lietu kopumā. Šī tiesa tāpēc būtu tā jurisdikcija, kurā atrodas "konflikta smaguma centrs".

67. Ņemot vērā iepriekš teikto, es ierosinu Tiesai atzīt, ka frāze "vietas [..], kur kaitējums [..] var notikt", Regulas (EK) Nr. 44/2001 5. panta 3. punktā saistībā ar personisko tiesību pārkāpumu, kas noticis vairākās dalībvalstīs, izplatot informāciju internetā, ir interpretējama tādējādi, ka personīgo tiesību subjekts var celt prasību par zaudējumu atlīdzību

— tiesā dalībvalstī, kurā ir reģistrēts personīgo tiesību aizskarošās publikācijas redaktors, kuras kompetencē ir atlīdzināt visus zaudējumus, kas saistīti ar minēto tiesību pārkāpumu,

— tiesā jebkurā dalībvalstī, kurā publikācija ir tikusi izplatīta un kurā personīgo tiesību subjekts ir cietis goda un cieņas aizskārumu, kura ir kompetenta piespriest atlīdzināt tikai tos zaudējumus, kas radušies tajā valstī, kuras tiesā tas vērsies,

— vai arī tiesā dalībvalstī, kurā atrodas iesaistīto tiesību un interešu "konflikta smaguma centrs", kura ir kompetenta piespriest atlīdzināt visus ar personisko tiesību aizskārumu saistītos zaudējumus. Dalībvalsts, kurā atrodas "konflikta smaguma centrs", ir tā, kuras teritorijā apstrīdētā informācija ir objektīvi un īpaši nozīmīga un kurā tajā pašā laikā atrodas personīgo tiesību subjekta "interešu centrs".

VII — Par trešo prejudiciālo jautājumu lietā *eDate Advertising* (C-509/09)

68. Trešajā jautājumā *Bundesgerichtshof* jautā par Direktīvas 2000/31 par elektronisko

tirdzniecību internetā 3. panta 2. punkta darbības jomu saistībā ar šo lietu. Jautājums īsumā ir par to, vai šajā noteikumā, kurā paredzēts, ka dalībvalstis "koordinētajā jomā noteiktu iemeslu dēļ nedrīkst ierobežot brīvību piedāvāt informācijas sabiedrības pakalpojumus no citas dalībvalsts", paredzēti piemērojamo tiesību aktu noteikumi vai pretējā gadījumā — vienkārši valsts tiesību satura korekcija, ko piemēro lietā.

69. Lai atbildētu uz šo pēdējo jautājumu, ir nepieciešami daži vispārīgi ievada apsvērumi.

70. *Bundesgerichtshof* uzdod trešo jautājumu tieši šādā veidā, jo tai ir šaubas par tiesību aktiem, kuri būtu jāpiemēro šajā lietā. Būtībā jautājumu varētu traktēt tā, vai ar Direktīvu 2000/31 ir īstenota valsts starptautisko privāttiesību normu saskaņošana, nosakot kolīziju normu, kas kompetentajai tiesai liek piemērot tās dalībvalsts materiālās tiesības, kurā ir reģistrēts redaktors. Ja atbilde būtu noliedzoša un Tiesa uzskatītu, ka šāda saskaņošana nepastāv, *Bundesgerichtshof* turpinājumā jautā par Direktīvas 2000/31 darbības jomu un līdzāspastāvēšanu ("korekcija par pamatu") saistībā ar Vācijas starptautisko privāttiesību normām, kuras šādā gadījumā būtu piemērojamas attiecībā uz tādu gadījumu kā *eDate Advertising* lietā.

71. Ja šāds mans formulējums ir pareizs, es uzskatu, ka vispirms ir jāatgādina Direktīvas 2000/31 tiesību normas, par kuru konkrēti ir jautājums, funkcionālā un sistēmiskā nostāja. Zem virsraksta "iekšējais tirgus" minētās direktīvas 3. pantā ir konkretizēts noteikums, kas atspoguļo brīvas pakalpojumu sniegšanas konvencionālo saturu. Šis noteikums atvasināto tiesību instrumenta veidā nosaka garantiju, kas jau ir ietverta primāro tiesību LESD 56. pantā, pielāgojot šo garantiju tām īpatnībām, ko pieprasa elektroniskās tirdzniecības normatīvo aktu saskaņošana. Šā panta pirmajā punktā ir apstiprināta pakalpojumu sniedzējas dalībvalsts noteikumu piemērošana, bet otrajā punktā uzsvērta nepieciešamība ņemt vērā juridiskos nosacījumus, ko pakalpojumu sniedzējs jau ir izpildījis dalībvalstī, kurā tas ir reģistrēts. Minētajā punktā pilnīgi skaidri un atkārtoti ir noteikta savstarpējas atzīšanas nepieciešamība atbilstoši Tiesas judikatūrai [49]. Turpinājumā brīvas

49 — Skat. it īpaši 1979. gada 20. februāra spriedumu lietā 120/78 *Rewe-Zentral*, sauktu "Cassis de Dijon" (*Recueil*, 649. lpp.), 1982. gada 10. novembra spriedumu lietā 261/81 *Rau Lebensmittelwerke* (*Recueil*, 3961. lpp.) un 1988. gada 14. jūlija spriedumu lietā 407/85 *Glocken* u.c. (*Recueil*, 4233. lpp.) un spriedumu lietā 90/86 *Zoni* (*Recueil*, 4285. lpp.). Par *brīvību* veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvību skat. it īpaši 1981. gada 17. decembra spriedumu lietā 279/80 *Webb* (*Recueil*, 3305. lpp.), 1986. gada 4. decembra spriedumu lietā 205/84 Komisija/Vācija (*Recueil*, 3755. lpp.) un 1991. gada 25. jūlija spriedumu lietā C-76/90 *Säger* (*Recueil*, I-4221. lpp.).

pakalpojumu sniegšanas nosacījumu papildina minētā panta 4. punkts, kurā noteikti pamatoti iemesli, ko valstis ņem vērā, izdarot izņēmumus attiecībā uz pakalpojumu sniegšanas brīvību minētajā jomā.

72. Ņemot vērā iepriekš teikto, šķiet iespējami atzīt, ka mūs interesējošā jautājuma formulējumā ir manāma zināma distance no tā, kas kopumā noteikts vai vismaz šķiet noteikts Direktīvas 2000/31 3. pantā. Būtībā un kā jau iepriekš minēts, minētajā tiesību normā paredzēti nosacījumi, kā dalībvalstis regulē iekšējā tirgū iekļautu ekonomikas jomu, ietverot formulējumā brīvas pakalpojumu sniegšanas saturu, kurš, kā zināms, iekļauj savstarpējas atzīšanas nosacījumu. Minētajā pantā nav noteiktas piemērojamās tiesību normas, bet tiek likts dalībvalstij, kurā tiek sniegti pakalpojumi, piemērot tās valsts tiesību aktus, kurā ir reģistrēts pakalpojumu sniedzējs. Direktīvas 2000/31 3. pantā vienkārši ir konkretizēts brīvas pakalpojumu sniegšanas saturs un līdz ar to — nosacījumi, saskaņā ar kuriem tiek piemēroti savstarpējas atzīšanas principi.

73. Es uzskatu, ka iepriekšējo atzinumu vēl vairāk pastiprina Direktīvas 2000/31 1. pants, kura 4. punktā ir teikts, ka "šī direktīva nenosaka papildu noteikumus par starptautiskajiem privāttiesību noteikumiem, kā arī nerisina jautājumu par tiesu jurisdikciju". Proti, šajā tiesību normā tieši nav paredzētas un saskaņotas ne piemērojamo tiesību normas, ne starptautiskā jurisdikcija šajā jomā [50]. Tādējādi tas ir neitrāls regulējums starptautisko privāttiesību noteikumu aspektā, kurš nemaina un neievieš jaunu traktējumu ne attiecībā uz jurisdikcijas noteikšanas, ne piemērojamo tiesību aktu, ne citās dalībvalstīs pieņemtu tiesas lēmumu atzīšanas kritērijiem [51].

74. Direktīvā 2000/31 noteiktais kolīzijas tiesību neitralitātes princips jāņem vērā arī, interpretējot iepriekš minēto 3. pantu, jo tas sistemātiskā veidā jau ir ietverts tās 1. pantā. Turpretim nekas neliecina, ka 3. pants būtu uzskatāms par 1. panta izņēmumu.

75. Otra nozīmīga norāde uz to, ka Direktīvā 2000/31 nav noteikts risinājums saistībā ar starptautiskajiem privāttiesību noteikumiem, ir atrodama valstu tiesību regulējumā un, konkrētāk, tajos valstu iekšējos noteikumos, ar kuriem šī direktīva ir transponēta. No dokumentiem izriet, ka dalībvalstis Direktīvas 2000/31 3. pantu ir transponējušas nevienveidīgi. Ja vienas dalībvalstis ir ieviesušas

50 — Šajā ziņā skat. Martiny, D., no: *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, 10. sēj., TMG § 3 Herkunftslandprinzip, 5. izd., Minhene: Beck, 2010, 36. punkts.

51 — Direktīvas 2000/31 preambulas 23. apsvērumā ir pausta šī pati doma, nosakot, ka "šis direktīvas mērķis nav papildu noteikumu izveide starptautiskajiem privāttiesību noteikumiem saistībā ar likumu konfliktu, kā arī tā neietver tiesu jurisdikciju; piemērojamās tiesību aktu normas, ko noteikuši starptautiskie privāttiesību noteikumi, nedrīkst ierobežot brīvību sniegt informācijas sabiedrības pakalpojumus, kā noteikts šajā direktīvā".

piemērojamo tiesību aktu noteikumus [52], citas tajā pašā laikā ir veikušas transponēšanu savstarpējas atzīšanas ietvaros [53]. Šajā pēdējā gadījumā ir pat novērojams, ka dažu valstu tiesību sistēmās minētais 3. pants tiek transponēts, burtiski atkārtojot tā formulējumu [54].

76. Turklāt tāda Direktīvas 2000/31 interpretācija, no kuras izriet piemērojamo tiesību aktu noteikumi, zaudētu spēku to šābrīža atvasināto tiesību dēļ, kuras attiecas uz tiesisko sadarbību civillietās. Kā zināms, Regula (EK) Nr. 864/2007 par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām ("Roma II"), neattiecas uz "ārpuslīgumiskām saistībām, kas izriet no privātās dzīves un personas tiesību aizskārumiem, tostarp no goda aizskaršanas un neslavas celšanas" [55]. Regulas izstrādes dokumenti liecina par jau minētajām kritēriju atšķirībām, kuras saistībā ar šo punktu aizstāv dalībvalstis, rezultējoties regulas izņēmumā, par kuru šobrīd tiek meklēti jauni risinājumi, Komisijai uzņemoties jaunu tiesiskā regulējuma iniciatīvu [56]. Manuprāt, ir diezgan apšaubāmi, ka Regulā (EK) Nr. 864/2007 būtu jānosaka tāds izņēmums, kā iepriekš minēts, ja Direktīvā 2000/31 jau būtu paredzētas saskaņošanas normas attiecībā uz jomu regulējošo piemērojamo tiesību aktu valstu noteikumiem.

77. Tāpēc un ņemot vērā iepriekš minētos argumentus, es sliecos ierosināt Tiesai, lai tā, pirmām kārtām, atbild, ka 3. pantā netiek īstenota saskaņošana, kura nosaka dalībvalstīm kolīziju normu.

78. Visbeidzot, trešā jautājuma noslēgumā iesniedzējtiesa jautā, vai Direktīvas 2000/31 3. panta 2. punkts "ir uzskatāms par materiālo tiesību korekciju, ar kuru palīdzību tiek mainīts atbilstoši valsts kolīziju normām par piemērojamām atzīto materiālo tiesību saturs un tiek piemērotas tikai izcelsmes valsts prasības".

79. Šis jautājums, kā jau iepriekš norādīts, traktē Direktīvas 2000/31 3. pantu kā

52 — Tā tas ir Austrijas, Francijas, Luksemburgas, Čehijas Republikas, Polijas, Portugāles un Slovākijas gadījumā.

53 — Piemēram, Vācija, Beļģija, Kipra, Dānija, Igaunija, Somija, Grieķija, Ungārija, Īrija, Itālija, Latvija, Lietuva, Malta, Nīderlande, Spānija, Zviedrija, Rumānija un Apvienotā Karaliste.

54 — It īpaši tas sakāms par Vāciju.

55 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 11. jūlija Regulas (EK) Nr. 864/2007 (OV L 199, 40. lpp.) 1. panta 2. punkta g) apakšpunkts.

56 — Álvarez Rubio, J. J. (dir.), *Difamación y Protección de los Derechos de la Personalidad: Ley Aplicable en Europa*, Aranzadi, 2009.

starptautisko privāttiesību noteikumu. Patiešām, izslēdzot minētā panta kolīziju normas raksturu, izriet, ka šis noteikums neīsteno piemērojamo tiesību aktu noteikšanas kārtības saskaņošanu attiecībā uz tādu lietu kā šī. Tomēr tas arī nenozīmē, ka minētais 3. pants pats par sevi darbotos kā piemērojamo valsts tiesību aktu noteikuma korekcija. Kā jau norādīts šo secinājumu 71.–73. punktā, minētajā noteikumā ir tikai izstrādāti saskaņošanas noteikumi attiecībā uz brīvu pakalpojumu sniegšanu elektroniskās tirdzniecības jomā. Tiesa, kas piemēro savstarpējas atzīšanas noteikumu attiecībā uz starptautisku strīdu, nevis piemēro pakalpojumu sniedzēja izcelsmes valsts tiesību aktus, bet tikai atzīst par likumīgu, ja vien nav kādi attaisnojoši iemesli, to noteikumu izpildi, kuri regulē pakalpojumu minētajā valstī [57] . Tas neliedz kā vienu no iespējamiem variantiem tiesas valstij paredzēt papildu pasākumus, kuru mērķis ir tādu vērtību aizsardzība, kurām ir nepieciešama īpaša tiesiskā aizsardzība (skat. minētā 3. panta 4. punktu). Tomēr nekad netiek piemēroti izcelsmes dalībvalsts tiesību akti, un tāpat arī tiesas valstij, pamatojoties uz direktīvu, nav īpaši jānosaka starptautisko privāttiesību noteikumu korekcija, paredzot aizsargājošākus pasākumus.

80. Tāpēc arī, manuprāt, nevar apgalvot, ka Direktīvas 2000/31 3. panta mērķis būtu saskaņot piemērojamo materiālo tiesību korekciju. Minētajā 3. pantā netiek liegts dalībvalstīm šajā direktīvā, kā arī LESD 56. pantā piešķirtās rīcības brīvības ietvaros noteikt tādu interešu aizsardzības pasākumus, kurām nepieciešamas īpašas garantijas, kā izņēmumi no brīvas pakalpojumu sniegšanas. Līdz ar to Vācijas likumdevējam ir tiesības strukturēt minētos izņēmumus būtisku pasākumu veidā vai pat nepieciešamības gadījumā piemērojamo tiesību aktu korekcijas noteikumu veidā. Tomēr tas nenozīmē, ka Direktīva 2000/31 noteiktu problēmas kolīzijas risinājumu.

81. Tādējādi uzskatu, ka Direktīvas 2000/31 3. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tam nav kolīziju normas rakstura un tas nav uzskatāms par "korekciju pēc būtības". Minētajā noteikumā tiek veikta tiesību aktu precizēšana saskaņošanas ietvaros attiecībā uz brīvu pakalpojumu sniegšanu elektroniskās tirdzniecības jomā, vienlaikus ļaujot dalībvalstīm šajā direktīvā, kā arī LESD 56. pantā piešķirtās rīcības brīvības ietvaros noteikt tādu interešu aizsardzības pasākumus, kurām nepieciešamas īpašas garantijas, kā izņēmumi no brīvas pakalpojumu sniegšanas.

57 — Skat. Sánchez Lorenzo, S., *Derecho Privado Europeo*, Comares, Granada, 2002, 137. un 138. lpp., un Sonnenberger, H. J., "Europearecht und Internacionales Privatrechts", no: *Zeitschrift für Rechtsvergleichung, Internacionales Privatrecht und Europarecht*, 1996, 3. un nākamās lpp.

VIII — Secinājumi

82. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es ierosinu Tiesai uz *Bundesgerichtshof* un *Tribunal de grande instance de Paris* uzdotajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1) frāze "vietas [..], kur kaitējums noticis vai varējis notikt", Padomes 2000. gada 22. decembra Regulas Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās 5. panta 3. punktā saistībā ar personisko tiesību pārkāpumu, kas noticis, vairākās dalībvalstīs izplatot informāciju internetā, ir interpretējama tādējādi, ka personīgo tiesību subjekts var celt prasību par zaudējumu atlīdzību

   — tiesā dalībvalstī, kurā ir reģistrēts personisko tiesību aizskarošās publikācijas redaktors, kuras kompetencē ir atlīdzināt visus zaudējumus, kas saistīti ar minēto tiesību pārkāpumu,

   — tiesā jebkurā dalībvalstī, kurā publikācija ir tikusi izplatīta un kurā personīgo tiesību subjekts ir cietis goda un cieņas aizskārumu, kuras kompetencē ir atlīdzināt tikai tos zaudējumus, kas radušies tajā valstī, kuras tiesā tas vērsies,

   — vai arī tiesā dalībvalstī, kurā atrodas iesaistīto tiesību un interešu "konflikta smaguma centrs", kuras kompetencē ir atlīdzināt visus ar personisko tiesību

pārkāpumu saistītos zaudējumus. Dalībvalsts, kurā atrodas "konflikta smaguma centrs", ir tā, kuras teritorijā apstrīdētā informācija ir objektīvi un īpaši nozīmīga un kurā vienlaikus atrodas personīgo tiesību subjekta "interešu centrs";

2) Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 8. jūnija Direktīva 2000/31/EK par dažiem informācijas sabiedrības pakalpojumu tiesiskiem aspektiem, jo īpaši elektronisko tirdzniecību, iekšējā tirgū 3. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tam nav kolīziju normas rakstura un tas nav uzskatāms par "korekciju pēc būtības". Minētajā noteikumā tiek veikta *tiesību aktu precizēšana saskaņošanas ietvaros attiecībā uz* brīvu pakalpojumu sniegšanu elektroniskās tirdzniecības jomā, tajā pašā laikā ļaujot dalībvalstīm šajā direktīvā, kā arī LESD 56. pantā piešķirtās rīcības brīvības ietvaros noteikt tādu interešu aizsardzības pasākumus, kurām nepieciešamas īpašas garantijas, kā izņēmumi no brīvas pakalpojumu sniegšanas.